

TÜRKİYE VE CİBUTİ BANKACILIK SEKTÖRLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ¹

Yacin Mohamed AHMED²

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye ve Cibuti ülkelerinin bankacılık sektörlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda son yıllarda iki ülkenin bankacılık sektörlerinin ele alındığı yazılı kaynaklara ulaşılmış, kaynaklarda yer alan bilgiler ışığında iki ülkede bankacılık sektörünün benzer ve farklı yönleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda her iki ülkede bankacılık sektörünün güçlü ve zayıf yönleri ile sektör açısından fırsat ve tehdit oluşturabilecek unsurlar SWOT Analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonunda Cibuti’de 2006 yılından itibaren bankacılık sektöründe serbestleşmeye gidildiği, buna paralel olarak bankacılık sektöründe ciddi bir gelişme yaşandığı görülmüştür. Türkiye’de ise serbestleşme sürecinin 1980-2000 yılları arasında yaşandığı, 2001 krizinden sonra hem yapılan reformları hem de yabancı sermayenin gelmesi ile birlikte Türkiye’de de son yıllarda bankacılık sektörünün geliştiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: BANKACILIK SİSTEMLERİ, CİBUTİ’DE BANKACILIK SEKTÖRÜ, TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜ.

---

¹Bu çalışma “Türkiye ve Cibuti Ülkelerinin Bankacılık Sektörlerinin SWOT Analiz Yöntemiyle Kısmi Karşılaştırması” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Finans ve Katılım Bankacılığı Yüksek Lisans Programı.

COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY AND DJIBOUTI BANKING SECTORS

ABSTRACT

In this study, it is aimed to compare the banking sectors of Turkey and Djibouti countries. In this context, written sources regarding the banking sectors of both countries were examined and similar and different aspects of the banking sector in the two countries were evaluated in the light of the information in the sources. In this context, the strengths and weaknesses of the banking sector in both countries and the factors that can create opportunities and threats for the sector were examined using the SWOT Analysis method. At the end of the research, it has been seen that the banking sector has been liberalized since 2006 in Djibouti, and in parallel, a substantial development has been experienced in the banking sector. On the other hand, in Turkey, it has been determined that the liberalization process was experienced between 1980 and 2000, and the banking sector has developed in Turkey in recent years, both with the reforms made after the 2001 crisis and with the inflow of foreign capital.

Key words: BANKING SYSTEM, THE BANKING SECTOR IN DJIBOUTI, THE BANKING SECTOR IN TURKEY

1. GİRİŞ

Banka denilince neredeyse her bireyin zihninde canlanan ilk şey para olmaktadır. Zira bankaların asıl çalışma alanı paranın (mevduatın) elde edilmesi ve paranın (kredinin) kullanılmasıyla alakalıdır. Dolayısıyla bankacılık sektörünün tarihi seyri ile paranın kavramsal olarak gelişimi arasında yakın bir bağ vardır. Paranın bulunması ile beraber güvenli şekilde muhafaza edilmesi gereksinimi de doğmuştur. Zaman içinde bu gereksinimin basit çözüm yöntemleri ile giderilememesi, bankacılığın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yaşadığımız dönemde bilindiği üzere bankalar yalnızca paranın güvenli şekilde muhafaza edilebileceği yerler değildir. Bankacılık çalışmaları para toplama ile başlayarak, akreditif açma, belgeler karşılığında ödeme yapma, teminat mektupları verme gibi farklı kredilendirme ve ödeme tekniklerinden faydalanmaya kadar gitmektedir. Mevduattan değişim kaynağı olarak faydalanılmaya başlanmadan önce, tüccar senetleri ve mal karşılığı kredi olarak en basit banka faaliyetlerinin yapımına adım atılmıştır. Dünya ticaret ve politikasının en dikkat çeken noktalarından biri olan Roma'da ilk başlarda para değişimi olarak ortaya çıkan bankerlik, zamanla para kabulü, kredi faaliyetleri, bono ve poliçe alım satımı ile gelişme kaydetmiştir. Bankalar, bugünkü formlarına endüstri ve ticaretin geliştiği son zamanlarda erişmişlerdir (Ayanoglu,2013:3;İmren,2018:1). Yaşadığımız dönemde bankacılık sektörü dünyanın en aktif parasal kurumlarının başında yer almaktadır. Bankaların hizmet alanları gün geçtikçe çeşitlilik göstermekte bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından da titizlikle takip edilmektedir (Sarıkale ve Kayahan, 2019: 210). Bulut (2015:1)'a göre, bankacılık ve finans çağımız iktisadi yapılarının en dikkat çeken yapı taşıdır. Dolayısıyla ülke ekonomilerinde de son derece önem teşkil etmektedir. Bankacılık ve parasal yapının güçlenmesi, devletlerin iktisadi yapılarının da güçlenmesine olanak tanıyacaktır. Bankacılığın büyüme ve gelişimine paralel olarak

ülke ekonomisi de büyüyecektir. Dolayısıyla ülke ekonomilerine etki eden en önemli unsurlarından birinin bankacılık olduğu bilinmektedir.

Bankacılık sektörü her ülkede ekonomik büyüme ve gelişmenin sağlanmasında önemli bir yere sahip olmakla beraber, ekonomik koşulların bölgesel farklılıklar göstermesi nedeniyle dünyanın her ülkesinde bankacılık sektörleri benzer düzeyde gelişmemiştir. Bankacılık sektörünün gelişmesi için de öncelikli olarak bölgesel bazda bankacılık sektörlerindeki gelişim farklılıklarının incelenmesi önemli bir konudur. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada Türkiye ve Cibuti ülkelerinin bankacılık sistemlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

2. BANKA KAVRAMI VE BANKA TÜRLERİ

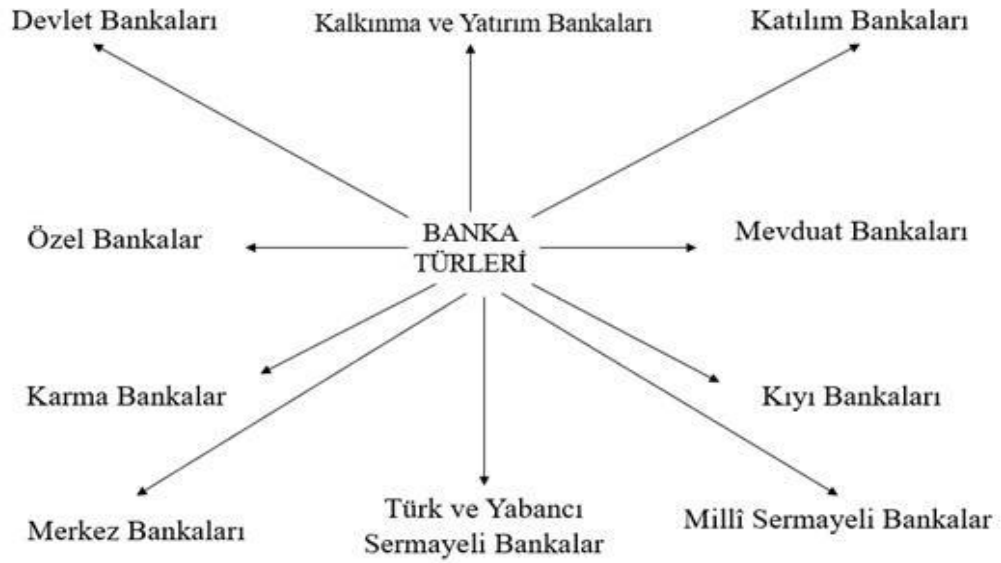
Geçmiş M.Ö. 5.- 6. Yüzyıllara dek giden ve pek çok değişim ve gelişme sergileyerek bugün en son formunu alan bankaların, alan yazında çeşitli tanımları yer almaktadır. Ancak söz konusu tanımlara yer vermeden önce banka sözcüğünün Türkçe'ye nereden geldiği ve ne ifade ettiğini bilmek gerekmektedir. İtalyanca "banço" sözcüğünden dilimize geçen banka kelimesi, İtalyanca'da tezgah, sıra veya masa anlamlarına karşılık gelmektedir. 12. yüzyılda İtalya da önlerine koydukları bir masa ile para ticareti yapan bu insanlara "banchiero" (banker) olarak hitap edilmektedir (Ayanoglu, 2013: 3).

Bankaların çalışmalarını dikkate alarak şu şekilde bir ifadede bulunulabilir: "Bankalar, faiz karşılığında para alışverişinde bulunan, kredi, kambiyo kredi işlemleri yapan, kasalarında değerli eşya, belge, para olan ve bunun haricindeki diğer ekonomik işlemler yapan kurumlardır." Farklı bir tanıma göre; "Banka, sermaye, kredi ve para kapsamındaki tüm faaliyetleri gerçekleştiren ve planlayan, kamusal ya da özel kimselerle kurumların bu kapsamdaki her çeşit ihtiyaçlarını giderme çalışmaları yapan bir iktisadi birimdir." Banka, para alan, bu parayı en verimli şekilde farklı kredi faaliyetlerinde kullanan ya da çalışmalarının temel konusu düzenli olarak kredi vermek veya almak olan finansal yapılardır. Banka,

karşılığında kar payı veya faiz vermek için halktan ya da özel kaynaklardan sağladığı veya kendi mevcut mevduatını, faizli olarak ya da kar/zarara dahil olmalı metotlarla kredi şeklinde kullandıran ve böylelikle para aktarımına aracılık sağlayan ekonomik kurumun ve bu kurumun sahibi konumunda olan anonim şirkettir (Ayanoğlu, 2013: 3). Yetiz (2016: 107)'e göre bankalar, fon fazlalığı bulunanlardan fon açığı bulunanlara aktarımını gerçekleştirerek kâr kaygısı taşıyan çalışmalar yapan ekonomik kuruluşlardır.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi bankalar para piyasaları içinde son derece önemli bir konuma sahiptir. Bankalar, fon fazlalığı bulunanlardan elde edilen kaynakların fon talebi olanlara kredi şeklinde verilmesine aracılık sağlayan parasal kurumlardır. Böylelikle bankalar tasarruflar ve yatırımlar arasında en uygun biçimde değişimin yaşanmasını sağlayan kurumlar olarak önemli bir yükümlülüğü gerçekleştirmektedirler. Ekonomik açıdan fon aktarımını yürütme dışında bankalar, gelir ve servet dağılımına etkide bulunmak, maliye ve para politikalarının devam ettirilmesine katkı sağlamak, kaydi para yaratmak gibi ekonomi yönünden öneme sahip farklı işlevleri de bulunmaktadır. Bankacılık alanının güçlü olması, ülke ekonomilerinin de güçlenmesine yardımcı olacaktır (Yetiz, 2016: 108).

Bankalar işleyiş biçimlerine ve yapılarına göre bazı sınıflara ayrılmaktadır. Türkiye'de ve diğer ülkelerde faaliyet gösteren bankalar aşağıdaki türlere ayrılmaktadır. Aşağıdaki şekilde banka türleri gösterilmiştir.

Şekil 1. Banka Türleri

Millî Sermayeli Bankalar: Türkiye’deki yasalar çerçevesinde kurulan, Türk Lirası olarak sermayesi konulan, sermayesinin önemli bir kısmını denetimi ve yönetimi Türklere ait olan bankalar bu kapsamda bulunur. Bu bankalar, sermaye sahiplerinin özel sektör veya devlet girişimcileri olmasına göre kendi bünyesinde devlet bankaları ve özel bankalar şeklinde iki gruba ayrılmaktadır (Ayanoğlu, 2013: 6).

Devlet Bankaları: Kaynaklarının tamamı kamuya, yani kamu yararına hazineye veya diğer kamu tüzel kişilerine ait olan bankalardır. Sermayesi devlet tarafından sağlanan bankalara örnek olarak T.C. Ziraat Bankası, İller Bankası ve Türk Kalkınma Bankası gösterilebilir (Ayanoğlu, 2013: 6; Coşkun, 2008: 6).

Özel Bankalar: Kamu sermayesi olmayan, özel kişi ve kurumların bankalarıdır. Genel olarak özel sermayeli bankalar, çoğunlukla yatırım, mevduat veya ticaret bankası olarak kurulurlar. Özel sermayeli bankalara Akbank T.A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş. örnek gösterilebilir (Ayanoğlu, 2013: 6; Coşkun, 2008: 6).

Karma Bankalar: Hem özel hem de kamu sektörünün sermayesinde payı bulunan bankalardır. Söz gelimi Halk Bankası ve Vakıflar Bankası gibi bankalar

anaparalarının bir bölümünü (yaklaşık %25'ni) halka sunarak, karma özellikteki bankalara örnek teşkil etmektedir. Ancak bu bankaların anaparasının önemli bir kısmı devlete ait olduğu için çalışmalar kapsamında çoğu zaman kamu bankası olarak kategorize edilmektedirler (Ayanoğlu, 2013: 6; Coşkun, 2008: 6).

Yabancı Sermayeli Bankalar: Sermayesinin tamamı yabancı uyruklu kurum veya kişiler olan bankalardır. Bu bankaların merkezleri ve yönetim birimleri çoğu zaman Türkiye sınırları içinde değildir. ING Bank, HSBC Bank ve Citibank gibi bankalar buna örnek teşkil etmektedir (Ayanoğlu, 2013: 6; Coşkun, 2008: 6).

Türk ve Yabancı Sermayeli Bankalar: Türkiye'de özellikle son yıllarda yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler kapsamında sermayesi iki ya da daha çok ülkeye ait olan bankalar açılmaktadır (Ayanoğlu, 2013: 7).

Mevduat Bankaları: Kendi adına ve hesabına para kabul etmek ve kredi sağlamak temel olmak üzere çalışmalarda bulunan bankalardır (Ayanoğlu, 2013: 7). Bunlar ticaret bankaları olarak da adlandırılır. Bunun nedeni ise hizmetlerini sağlayabilmeleri için müşterilerinden fon sağlar ve gereksinimi olan diğer müşterilere belirli ücretlendirmelerle finansal kaynak temininde bulunur. Bu teminlerini ise çoğu zaman kısa ve orta vadeli olarak gerçekleştirir (Ünalın, 2016:1).

Katılım Bankaları: Özel cari ve katılım hesapları aracılığıyla fon sağlamak ve kredi kullandırmak olmak üzere çalışmalar yapan bankalardır (Ayanoğlu, 2013: 7). Katılım bankacılığı Türkiye'de oldukça sayıca çok olmasa da son derece önemli bir yer edinmektedir. Üstelik yalnızca Türkiye'de değil, pek çok İslam ülkesinde de öneme sahiptir. Bunun nedeni ise İslam dininin faiz konusundaki hassas yaklaşımıdır. Dolayısıyla faiz konusuna daha titiz yaklaşan yatırımcı ve müşteriler için bir parasal piyasaya ihtiyaç duyulmaktadır

Kalkınma ve Yatırım Bankaları: Mevduat ya da katılım fonu alma haricinde; temelde krediden faydalandırmak üzere çalışmalar yapan ve/veya özel yasalar çerçevesinde kendilerine atfedilen yükümlülükleri gerçekleştiren, kuruluşlar ile

yurtdışında kurulu bu özellikteki kurumların Türkiye'deki şubeleridir (Ayanoglu, 2013: 7). Dünya genelinde her ülkenin kalkınma süreçleri bulunmaktadır. Her ne kadar gelişmekte olan ekonomik sistemlerde kalkınma bankacılığı öneme sahip olsa bile, gelişen ekonomilerde de önemli oranda kullanılır. Zira ülkenin kalkınma sürecinde önemli bir tkisi vardır. Kalkınma bankaları; büyük-küçük ölçekli bütün şirketlerin girişimcilik yaptığı alanlarda başından sonuna dek katkıda bulunurlar. Katkıda bulunurlarken de önceliği sanayi sektöre verirler ve gelişiminde pek çok fayda sağlar. Öncelikli amacı ise endüstriyel ticaretin bünyesinde yer alan küçük ve büyük tüm firmalara uzun süreli kaynak aktarımında bulunmaktır. Kalkınma bankaları yüklendikleri görevleri gerçekleştirirken özen gösterdiği noktalardan biri, kaynakların etkili kullanımının sağlanmayacağı piyasalardan endüstri geçişini sağlamaktır. Buradaki amaç endüstriyel gelişime katkı sağlamaktır. Ayrıca kalkınma bankaları da sermaye piyasalarında son derece etkilidir. Zira fonlarında menkul kıymetlerin ihracını da kullanırlar (Ünalın, 2016: 2; İmren, 2018: 3).

Merkez Bankaları: “Reeskont”, “İhraç” ve “Emisyon” bankaları olarak da adlandırılmaktadır. Ülkenin kredi ve para politikalarını yöneten merkez konumunda oldukları için çoğu zaman “Merkez Bankası” ismini alırlar. Bu grup kapsamındaki bankaların asıl yetki ve görevleri; kâğıt para ve banknot basmak, para piyasasını ve geneli kredi hacmini planlamak, faiz sınırlarını ayarlamak, yabancı para alım-satımını düzenlemek, Hazine için devlet iç borçlanma senedi ihalelerini fiilen yapmak, Hazineye veznedarlık yapmak, Hazineye avans vermek, diğer bankaların geçici nakit sorunlarını, bunları farklı şekilde finanse ederek ortadan kaldırmaktadır.

Kıyı Bankaları: Off – shore bankacılık olarak da isimlendirilen kıyı bankacılığının pek çok avantajı bulunmaktadır. Türkiye’de bulunmayan bu bankacılık modelinden faydalanan pek çok kişi vardır. Özellikle ticari işletmelerin faaliyetlerini yaparken kullandığı kıyı bankacılığı, diğer bankalarda bulunmayan pek çok alternatifi sunmaktadır. Kıyı bankaları; hukuki, yasal ve vergi düzenlemeler gibi

kuralların sıkı olmadığı yerlerde kurulan banka çeşitleridir. Çoğu zaman kurulan merkezler; Uruguay, Singapur, Malta, Dublin, Aruba, Cayman Adaları, Bahama Adaları ve Bahreyn şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar (İmren, 2018: 4; Ünalın, 2016:1).

Serbest Bölge Bankaları: Bankacılık çalışmalarını serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmaların gereksinimlerine uygun şekilde, serbest bölgelere sunulan vergi ve gümrük muafiyetinden yararlanarak herhangi bir kambiyo sınırlamalarına tabii olmadan gerçekleştiren bankalardır (Coşkun, 2008: 8).

3. BANKALARIN TEMEL AMAÇLARI VE FAALİYETLERİ

Tarihi gelişimine bakıldığında bankacılık çalışmalarında oldukça önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişme parasal sistem var olduğu müddetçe sürecektir. Özellikle zamanla ekonomik birimlerin gereksinimleri, yeni parasal işlemlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bankalar parasal sistemin en önemli aktörlerindedir. Bankalar yalnızca aracılık faaliyetlerinde bulunmaz, beraberinde fon arz eden ve talep eden pozisyonundadırlar. Bu da bankaların dönemin gereksinimine paralel şekilde yeni ürünler ortaya çıkarmalarına ve yeni etkinlik alanları oluşturmasını gerekli kılar. Öte yandan teknoloji alanında kaydedilen ilerlemeler ve tüketici tutumlarındaki değişiklikler de bankacılık çalışmalarının çeşitlilik göstermesine yol açmaktadır. Teknoloji alanındaki ilerlemeler bankaların bilgi teknolojileri altyapılarını geliştirmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu durum ise bankaların faaliyetlerini gerek hız gerekse faaliyet bakımından daha istenebilir duruma getirmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmeler yeni parasal ürünlerin de gelişmesine ortam hazırlamaktadır (Karapınar, 2013: 35).

Tarihsel süreç içerisinde bankacılık hizmetlerinde ciddi değişim ve gelişmeler meydana gelmiş, buna paralel olarak bankaların temel faaliyet alanları da gelişmiştir. Günümüz modern bankacılık sistemleri dikkate alındığı zaman bankaların temel faaliyet alanları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Finansal aracılık
- Asimetrik bilgi problemini çözmek
- Likidite sağlamak
- Kaydî para ya da banka parası yaratmak
- Para politikasının etkinliğini artırmak
- Sermaye piyasalarının gelişimine ve yatırımların finansmanına katkıda bulunmak

- Gelir ve servet dağılımını etkilemek
- Dış ticareti geliştirmek
- Kredi desteği sağlamak
- Çek işlemlerini gerçekleştirmek
- Tahsilat ve ödeme işlemleri
- Kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlamak
- Uluslararası mali piyasalarda risk yönetimini sağlamak
- İnternet bankacılığı hizmeti sunmak

Yukarıda yer alan maddelerden de anlaşılacağı gibi modern bankacılık işlemlerinin sayısı oldukça fazladır.

Bankaların temel işlevi, bir ekonomide kaynak fazlası bulunan birey ve kuruluşlarla fon gereksinimi olanlar arasında köprü pozisyonuna sahiptir. Ekonomide kredi ve para politikalarının dikkat çeken unsurlarından bir tanesi olan bankalar, finansman kapasitesi bir birim ile finansman açığı bulunan farklı birimlere doğru fon aktarma işlevini yaparken kar maksimizasyonunu amaçlar (Gülhan, 2009: 1). Bankaların diğer fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Mevduat kabul etmek,
- Katılım fonu kabul etmek,
- Gayrinakdi, nakdi her türlü şekilde kredi sunma faaliyetleri,

- Kaydi ve nakdi ödemenin yanı sıra fon aktarım faaliyetleri, muhabir bankacılık veya çek defterlerinin kullanımı dahil bütün tahsilat ve ödeme işlemleri,
- Diğer kambiyo senetleri ve çeklerin satış işlemleri,
- Saklama hizmeti sunmak,
- Seyahat çekleri, banka ve kredi kartları vs. ödeme araçlarının ihracı ve bunlarla alakalı çalışmaların gerçekleştirilmesi,
- Yabancı paralar dahil kambiyo işlemleri; para piyasa kaynaklarının satış ve alışı, değerli taş ve madenlerin satışı ve alışı veya emanet olarak alınma işlemleri,
- Sermaye piyasası kaynaklarına, finansal ve ekonomik göstergelere, değerli taş ve madenlere, ürüne ve yabancı paraya dayalı, vadeli işlem anlaşmalarının opsiyonlu sözleşmeler ve pek çok türev aracı kapsayan basit veya karmaşık özellikteki parasal kaynakların satışı, alışı ve aracılık faaliyetleri,
- Sermaye piyasası kaynaklarının satışı, alışıyla birlikte geriye alm ya da yeniden atma taahhüdü işlemleri,
- Sermaye piyasası kaynaklarının halka arz veya ihraç edilen satılmasına aracılık işlemleri,
- Önceden ihraç edilmiş olan sermaye piyasası kaynaklarının aracılık için satışı ve alışının sürdürülmesi,
- Başkalarının çıkarına garanti, teminat vs. sorumluluklarının üstlenilmesi gibi teminat işleri,
- Portföy işletmeciliği yanı sıra yönetmeliği ve yatırım danışmanlığı faaliyetleri,
- TCMB ya da Hazine Müsteşarlığı ve kuruluş birlikleri karşısında oluşturulmuş olan bir sözleşme kapsamında alınan sorumluluklar bağlamında satış ve alış faaliyetlerine dair piyasa yapıcılığı,
- Forfaiting ve faktöring işlemleri,

- Bankaların arasındaki piyasada para satışı ya da para alışı faaliyetlerine aracılık,

- Leasing (finansal kiralama) faaliyetleri,

- Bireysel emeklilik ve sigorta acenteliği aracılık işlemleri,

- BDDK'nın belirlemiş olduğu diğer çalışmaları sürdürmek (Karapınar, 2013: 36).

4. TÜRKİYE VE CİBUTİ'DE BANKACILIK SİSTEMİ

Bu bölümde Türkiye ve Cibuti Bankacılık Sistemleri ayrı ayrı incelenecektir.

4.1. Türkiye'de Bankacılık Sistemi ve Özellikleri

Küreselleşme hareketleri ile beraber 1980 yılından sonra pek çok ülkede finansal anlamda liberalizasyon süreci ortaya çıkmaya başlamıştır. Esas amacı ekonomik büyümeyi hızlandırmak olan finansal serbestleşme, faiz oranlarının serbest bırakılmasıyla ekonomide tasarrufları arttırmakta ve kişiler gelirinin büyük kısmını finansal aktif bir şekilde tutmaya başlamaktadır. Diğer taraftan finansal aktif stokun artması likidite ihtiyacının azalmasına neden olmakta ve yatırım için gerekli kredinin bulunmasını kolaylaştırmaktadır (Turgut,2021:4). Türkiye 24 Ocak 1980 istikrar kararları sonucu liberalizasyon kapsamına alınmış ve 1989'da istikrar kararlarının devamı özelliğindeki düzenlemeler sonucunda zamanla hızla yol almıştır. Hayata geçirilen liberal politikalar neticesinde bankacılık alanındaki küreselleşmeye uyum sağlanmış, yabancı sermayeli bankaları ülkemize girmeleri hızlanmıştır. 1990'lı ve 2000'li yıllardaki ortaya çıkan gelişmeler ve krizler bankacılık sektörünün finansal yapısında sarsılmalara yol açmıştır. Ancak; 2001 yılında "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" ve "Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı"nın hayata geçirilmesi ile ülkemiz ekonomisinin dünya ekonomisiyle bütünleşmesi ve dolayısıyla bankacılık alanındaki küreselleşme çalışmalarını izlemesi sağlanmıştır (Karacaoğlan, 2011:1; Koyuncu ve Şahan, 2011:259). 2001 yılından sonra yabancı

sermayenin bankacılık alanına girişinde, banka satın alma, blok alım yöntemi ile nitelikli paya sahip olma ve İMKB’de banka pay senetleri satın alma yöntemi ile olmuştur. Bunun için de bir takım yasal reformların gelmesi şart gözükmekteydi. Öncelikle bankacılık sektörüne yönelik revizyon kapsamında TMSF“ ye devri gerçekleştirilen bankaların sermaye yapıları güçlendirilmeye çalışıldı (Turgut,2015:152).

2001 senesinde yerli olmayan bankalara ülkemizde ilk banka satışları Sitebank ve Demirbank’ın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nca yapılmıştır. 2005 senesinde Dışbank’ın, yatırım bankası olan C Kredi Bank’ın, 2006 yılında Finansbank’ın National Bank of Greece egemen ortaklı şekilde satışı tahmin edilenden çok daha fazla bir tutara yapılmış ve aynı yıl MNG Bank’ın, Şekerbank’ın, Denizbank’ın, Tekfenbank’ın ve bir başka yatırım bankası olan Tatbank’ın satışları sürmüştür. 2007 yılı ilk etapta gelişmiş ekonomilerin daha sonra da diğer ülkelerin kriz yaşadığı 2008 yılından önceki son iyi ekonomik dönem olmuş ve Oyakbank’ın ve Turkish Bank’ın satışları yaşanmıştır. 2012 senesinde yeniden satışlar söz konusu olmuş bu kez Türk Bankalarına talepler Ortadoğu ülkelerinden gelmeye başlamış Tekfen’i Eurobank, Kuveyt ve Alternatifbank’ı Katar merkezli bankalar satın almıştır. 2001 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından Sitebank’ın merkezi Portekiz’de bulunan Novabank’a satılarak 2003 senesinde bank Europa, 2006’da Millenium Bank olarak isimlendirilmiştir. 2006 senesinde Finansbank’ı National Bank of Greece yoğunluklu olarak satışının ardından finans dünyasından ayrılan Fiba Holding, 2008 senesinde yaşanan krizin yurtdışı piyasalarına etki etmesi neticesinde Türkiye bankacılık sektöründen çekilmeye karar veren bankayı 2009 senesinde satın almış ve banka Fibabank olarak isimlendirilerek yabancı bankadan yerel banka şekline dönmüştür (Sönmez, 2014: 32).

2005 senesinde Belçika – Hollanda ortaklığı Fortis Bank’a satışı yapılan Dışbank, 2008 krizinden sonra yurtdışında pek çok banka bir araya gelmiş,

Türkiye’de Türk Ekonomi Bankası’nın ortağı olan BNP Paribas ile Fortis Bankaları birleşmiş bunun Türkiye’deki etkisi olarak da her iki bankanın ülkemizde mevcut bankaları da 2011 yılında birleşmiş ve Fortis Bank çalışmalarını bitirmiştir (Sönmez, 2014: 33).

4.2. Cibuti’de Bankacılık Sistemi ve Özellikleri

2006 yılında Cibuti bankacılık sektörünün serbestleştirilmesi, banka sayısında bir artışa ve finansal hizmetlere erişimi yansıtan göstergelerde bir iyileşmeye yol açmıştır. Bununla birlikte, yetişkin nüfusun çoğu, küçük ve orta ölçekli işletmelerin mali hizmetlere erişimi olmadığı için, mali katılım seviyesi düşük kalmaktadır. Finans sektörü, işleri birkaç ekonomik oyuncu üzerinde yoğunlaşmak olan bankalar tarafından yönetilmektedir. Yoksulluğu azaltmak amacıyla kapsamlı büyümeyi arttırmak, finansal katılımı genişletmek için finansal altyapının güçlendirilmesi, mikro finans sektörünün ve ekonomik biçimlendirmenin gelişmesi gerekli olacaktır (IMF, 2016). Cibuti’de bankacılık sisteminin temel yapısı ve özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

Mali hizmetlere erişim, yoksulluğun önemli ölçüde azaltılmasını teşvik edecek kapsamlı ve daha adil bir büyüme için gereklidir.

Demirguc ve Klapper (2012), böyle bir erişim olmadan, bireylerin eğitimlerine yatırım yapmak veya girişimci olmak için kendi kaynaklarını kullanmak zorunda olduklarını ve küçük ölçekli işletmeler, büyüme fırsatlarından yararlanmak için sınırlı kaynaklarına güvenmeliler ki bu da gelir eşitsizliğini yükselttiğini ve büyümeyi engellediğini buldular. Beck, Demirguc-Kunt ve Levine (2007), finansal gelişmenin en yoksul beşte birlik kesimde orantısız bir gelir artışına yol açtığını ve bu nedenle, gelir eşitsizliğini azalttığını ve sermaye dağılımının etkinliğini arttırdığını, bu da toplam etken verimliliğini arttırdığını bulmuşlardır. Hannig ve Jansen (2010), finansal tabana yayılmanın, özellikle kaynakların daha verimli bir

şekilde dağıtılmasının sonucu olarak riskleri çeşitlendirerek finansal istikrarı iyileştirebileceğini savunmaktadır.

Son yıllarda bankacılık sisteminin hızlı genişlemesine rağmen, Cibuti'de finansal hizmetlere erişim yetersiz kalmaktadır.

Bankacılık sisteminin serbestleştirilmesinin bir sonucu olarak, banka sayısı 2006'da ikiden şu anda 10'a yükselmiştir. Bununla birlikte, bankacılığın yayılma seviyesi düşük kalmaktadır. 2014 yılında Cibuti yetişkinlerinin yüzde 20'sinden azının bir bankada mevduat hesabı ve yüzde 8'den azının bir kredi hesabına erişimi var. Mevcut mevduat GSYH'nin yüzde 82'sine ulaşırken, ticari bankaların ödenmemiş kredileri, son zamanlarda artmasına rağmen, sadece yüzde 32'ye ulaştı. 2011 yılında yetişkinlerin sadece yüzde 4'ü kayıtlı bir finans kuruluşundan kredi alabilirken, yetişkinlerin yüzde 18'i aile veya arkadaş çevrelerinden kredi temin etmiştir. 9 10 Krediye erişim, resmi sektör işletmeleri için temel kısıtlamalardan biridir. Resmi sektör işletmelerinin yalnızca yüzde 5'inin banka finansmanına erişimi vardır. Cibuti, banka hesapları, banka şubeleri ve ATM'lerin sayısı açısından bölgedeki diğer birçok ülkenin gerisinde kalmaktadır.

Bankacılık sistemindeki yüksek likidite seviyesine rağmen, bankalar arasındaki artan rekabet ve büyüyen kredi talebi, finansal hizmetlere özellikle banka finansmanına erişim, bireylerin ve Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin çoğu için hala sınırlıdır.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için banka finansmanı seviyesi hala oldukça düşüktür ve işletmelere tahsis edilen toplam kredinin yalnızca yüzde 12'sini temsil etmektedir. Düşük orta gelirli ülkelerde yüzde 79 iken Cibuti'deki kredilerin yüzde 84'ü için teminat gerekmektedir ve teminat olarak kredi değerinin ortalama yüzde 228'i gerekmektedir. İpotek kredilerine teminat tescili için yüzde 2'lik ücret ve teminatın serbest bırakılması için yüzde 2'lik başka bir ücret gibi belirli şartların olması krediye erişimi kısıtlamaktadır. Çoğu KOBİ kayıt dışı sektörde yer almaktadır

ve bankalara gerekli belgeleri (idari, vergi ve mali kayıtlar) veya gerekli teminatı sağlayamadıkları için banka kredisine erişimden fiilen hariç tutulmuştur. 2010 yılında tahmini 10.000 işletme nüfusunun neredeyse üçte ikisi kayıt dışı sektörde faaliyet göstermektedir.

Finansal derinlik açısından, Cibuti, bölgedeki ülkelerle karşılaştırıldığında olumludur. 2014 yılında sırasıyla yüzde 32 ve yüzde 82 olan GSYH'ye kredi ve GSYH'ye mevduat, finansal derinliğin kaba göstergeleridir.

Bununla birlikte, GSYH'ye olan yüksek kredi ve mevduat seviyeleri, düşük seviyedeki finansal katılımı tezat oluşturuyor ve bu, birkaç kişi ve işletme arasında yüksek bir yoğunlaşma olduğunu gösteriyor. Nitekim bankacılık sisteminin serbestleştirilmesinin bir sonucu olarak, özel sektöre verilen kredi 2007'de 33,9 milyar Cibuti Frank'ından 2014'te 90,3 milyar Cibuti Frank'ına önemli ölçüde artmıştır. Birkaç müşteri arasındaki yüksek yoğunlaşma, tüm bankalar tarafından tek borçlanma limitinin aşılmasına neden olmaktadır.

Finansal hizmetlere erişimi sınırlayan kısıtlamalar hem arz hem de talep tarafında bulunmaktadır.

Talep tarafında, erişimin önündeki engeller öncelikle nüfusun yüzde 22'sindeki mutlak yoksullukla ve aktif nüfusun yaklaşık yarısını etkileyen işsizlikle bağlantılıdır. Özellikle düşük gelirli sektör için hesap açma ve kullanma maliyetleri hala bir engel olmasına rağmen bankalar arasında artan rekabet, hesap açmak için daha kolay koşullara olanak sağlamıştır. Kayıt dışı sektörün faaliyet alanı, alım satım işlemlerinde yaygın olarak nakit kullanımına yol açmakta ve bankacılık hizmetlerinin kullanımını kısıtlamaktadır.

Arz tarafında, bankacılık sisteminin serbestleştirilmesi finansal aracılık faaliyetlerin gelişmesine öncülük ederken, sonraki hala oldukça sınırlıdır.

Sırasıyla yüzde 13 ve yüzde 3 olan ortalama borç verme ve para yatırma faizleri arasındaki fark hala önemlidir. Oldukça düşük enflasyon seviyeleri ve düşük

---

fon maliyeti ışığında, kredi maliyeti büyük ölçüde bankaların risk primini yansıtır. Bankalar, bilgi asimetrisinin, kredi raporlama sistemindeki eksikliklerin, kredi geçmişi eksikliğinin ve güvenilir finansal tabloların olmamasının sonucu olarak küçük ve orta büyüklükteki işletmelerle ilişkili önemli temerrüt riski nedeniyle yüksek kredi oranları uygular ve/veya önemli teminat gerekliliği duyarlar. Daha önce de belirtildiği gibi, Cibuti bankaları, ortalama olarak kredi başvuru tutarının yüzde 228'ini teminat olarak talep ederken, bu oran Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri için yüzde 190 ve Sahra Altı Afrika Ülkeleri için yüzde 179'dur.

Bankaların orta ve uzun vadeli finansman sağlama kapasiteleri, yüzde 75'i kısa vadeli mevduat olan kaynaklarının yapısı ile sınırlandırılmıştır.

Bankalar tarafından verilen kredinin üçte ikisi kısa vadeli finansman içindir. Dahası, Bankalar arası bir pazarın ve son çare olarak borç verenin olmaması, bankaların müşterilerinin ihtiyaçlarını ve potansiyel kayıplarını karşılamak için likidite fazlasının korunmasını gerektirir. Toplanan fonların yüzde 40'ından daha azı kredi şeklinde ekonomiye yeniden enjekte edilir ve geri kalanı genellikle yurtdışına verilir.

Finansal altyapı eksikliği, finansal hizmetlere erişimin önündeki bir başka engeldir.

Kredi bilgi sistemi ve ödeme sistemi bu altyapının temel bileşenleridir. 2009-10 Finansal Sektör Değerlendirme Programı (FSDP), Cibuti'nin mali altyapısındaki önemli eksiklikleri tespit etti ve bu altyapının güçlendirilmesi gerektiğini tavsiye etti. Ancak, bu alanda şimdiye kadar sınırlı ilerleme kaydedilmiştir.

Cibuti'nin kredi raporlama sistemi, risk raporlama ve analiz merkezi, ödenmemiş çeklerin merkezi kayıtlarından oluşur

Cibuti Merkez Bankası bu iki bilgi kaynağını yönetirken, faaliyet alanı ciddi kısıtlamalardan zarar görmektedir. Benzer şekilde, nakit ağırlıklı ödeme sistemleri hala az gelişmiş durumdadır. Yeni bankaların kurulması, kapsamı ve faaliyet alanı

sınırlı kalmasına rağmen, yeni finansal hizmetlerin ve araçların sunulmasını mümkün kılmıştır.

Finansal sektör, kurumlar ve finansal araçlar arasında yetersiz çeşitlilik ve bankaların önemli bir egemenliği tarafından tanımlanmaktadır.

Bankacılık sektörü, sektörün toplam varlıklarının yüzde 95'inden fazlasını ve GSYH'nin yüzde 106'sını oluşturan finans sektörünün ana bileşenidir. Sektör, toplam varlıklarının yaklaşık yüzde 67'sini temsil eden en büyük iki banka tarafından yönetilirken, bu bankaların payı yeni bankalardan gelen rekabet sonucu azalmaktadır. Bankalar arası piyasa yoktur.

Bankacılık sisteminin serbestleştirilmesi, şeriat kanunlarına uymak isteyen müşterileri hedef alan İslami bankaların kurulmasını teşvik etmiştir.

Dört İslami banka kuruldu, ancak İslami bankaların ortaya çıkışı henüz İslami finansal araçlarının çeşitlendirilmiş bir talebine yol açmadı.

Mikro finans sektörü, 2008 yılında ortaya çıkmasından bu yana gelişmemiş bir şekilde kalmıştır.

Ana mikro finans kurumu olan, Cibuti'nin Cibo Ekonomik Kalkınma Fonu (CPEC), 2012-2015 yılları arasında yönetim sorunları nedeniyle merkez bankası tarafından alındı. 2012 yılında sektöre yönelik bir kalkınma stratejisi hazırlanmış ve henüz uygulanmamış olmasına rağmen kabul edilmiştir. Sorunlarına rağmen, Cibuti CPEC üyeliği 2014 yılında 14.000'i aştı, bu da ülkenin yetişkin nüfusunun yüzde 2-3'üne eşdeğerdir, ancak kurum tarafından dağıtılan ödenmemiş kredi bakiyesi, yetersiz finansal kaynaklar nedeniyle önemsemeye değer.

Öte yandan, Cibuti Ekonomik Kalkınma Fonu (FDED), KOBİ'lerin kurulmasını ve geliştirilmesini öncelikle kredi vererek desteklemektedir.

Bu amaçla, bağışçılar tarafından hibe edilen ve hükümet tarafından garanti altına alınan birçok kredi olanaklarına erişim vardır. Ancak, faaliyet kapsamı hala

3,5-50 milyon Cibuti frangı arasında kredi sunarak ve her şeyden önce bir devlet çalışanı veya kamu kuruluşundan ortak teminat şartı ile sınırlıdır.

Cibuti'nin vergi sistemi, resmi sektörde faaliyet göstermek isteyen küçük işletmeler için bir engeldir.

Kâr düzeyine bakılmaksızın, bu tür işletmelerin, ilk yıldan itibaren 120.000 Cibuti Franklık asgari bir götürü vergi ödemesi gerekmektedir ki bu da küçük ölçekli işletmelerdeki ortalama cironun yaklaşık yüzde 10'unu temsil eder. Ek olarak, Cibuti'nin gerileyen vergi sistemi, vergi oranı azaldıkça, büyük işletmeleri desteklemektedir. Bu durum, KOBİ'leri kayıt dışı sektörde tutma eğiliminde olup, banka kredisine erişimlerini ve kalkınma fırsatlarını sınırlarken, vergi tabanının genişlemesini de sınırlamaktadır.

Cibuti KOBİ'leri tarafından sağlanan muhasebe ve finansal bilgilerin güvenilmezliği, bankaların risk algısını daha da şiddetlendirme eğilimindedir.

Öte yandan, bankalar sıklıkla yetersiz mali bilgilere ve teminat seviyelerine uyarlanmış işlemlerden, KOBİ'lerde uzmanlaşmış hizmetlerden yoksundur.

Cibuti, aynı diğer birçok gelişmekte olan ülkeler gibi finansal katılım engelleriyle karşı karşıyadır.

Bu engeller üç geniş kategoride gruplandırılabilir:

- Erişim engelleri, bir hesabın açılması, kapatılması ve bakımı için yüksek yönetim maliyetine yansıtılır. Bürokrasi, garanti şartı, istihdam ve maaş gereksinimleri ve mevduat gerekliliği finansal hizmetlere olan talebi azaltmaktadır.

- Finansal derinliğin önündeki engeller genellikle teminat gereksinimleri, kredi ve mevduat oranları, bilgi açıklama gereksinimi ve sözleşme takviyesi ile ölçülür.

- Aracılık etkinliği, finansal kuruluşlar arasındaki rekabetin neden olduğu arz tarafı engellerini ve kredi piyasasındaki bilgi asimetrisinin derecesini yansıtır.

Verimsizlik daha sonra faiz oranı yayılımına ve bankaların genel giderlerine yansıtılır (IMF, 2016).

5. TÜRKİYE VE CİBUTİ BANKACILIK VERİLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

Türkiye ve Cibuti ülkelerinin bankacılık verileri arasındaki farklılıklar incelendiği zaman en büyük farklılığın banka sayılarında olduğu görülmektedir. İki ülkede faaliyet gösteren bankaların sayısal dağılımlarına ilişkin bilgiler tablo 1’de sunulmuştur (Banque Centrale De Djibuti, 2019: 12; TBB, 2021a).

5.1. Türkiye ve Cibuti Banka Sayısı Karşılaştırması (Adet)

Tablo 1. Türkiye ve Cibuti Banka Sayısı Karşılaştırması (Adet).

Banka Türleri	Türkiye	Cibuti
Mevduat Bankaları	34	9
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	-
Katılım Bankaları (İslami Bankalar)	6	3
Toplam	54	12

Kaynak: <https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=47> ve Banque Centrale De Djibuti, 2019: 12

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye’de 34 mevduat bankası, 3 kamu sermayeli banka, 2 tasarruf mevduatı ve sigorta fonuna devredilen banka ve 21 yabancı sermayeli banka hizmet verirken, Cibuti’de 3 İslami banka ve 9 geleneksel banka bulunmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’deki banka sayılarının Cibuti’de faaliyet gösteren bankalardan oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Bankacılık sektörünün güçlü yönlerini gösteren parametrelerin başında aktif büyüklük gelmektedir. Bilindiği gibi Türk bankacılık sisteminde sermaye türlerine göre bankalar kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar olarak üç gruba ayrılmaktadır. Türkiye’de bankaların aktif büyüklükleri incelendiği zaman aktif büyüklükleri bakımından yabancı sermayeli bankalar özel sermayeli bankaların gerisinde yer almaktadır (Aslan, 2017: 228). Türkiye ve Cibuti bankalarının aktif büyüklüklerine ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur (Banque Centrale De Djibuti, 2019: 12; TBB, 2021b).

5.2. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Aktif Büyüklüklerinin Karşılaştırılması

Tablo 2. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Aktif Büyüklüklerinin Karşılaştırılması

Ülkeler	2018 YILI	2019 YILI	2020 YILI
Türkiye	735	758	826
Cibuti	10.1	10.9	11

Kaynak: <https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=47> ve <https://investingroup.org/insight/219/islamic-banking-on-the-rise-djibouti/>

Tablo 2 incelendiği zaman Türkiye bankalarının aktif büyüklüklerinin Cibuti bankalarından anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Talebin sürekli değiştiği ve sermaye yatırımlarının yüksek olduğu sektörlerde gelir ve gider maliyetlerinin kontrol edilmesi önemli bir konudur. Bunun yanında yoğun rekabet ortamında karlılık oranının düşmesinin sektörel açıdan birçok sorunu beraberinde getirdiği bilinmektedir (Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011: 66) bankacılık sektörü de böyle bir yapıya sahip olduğu için bankacılık sektöründe aktif karlılık oranı önemli bir performans göstergesidir. Türkiye ve Cibuti bankalarının aktif karlılık oranlarına ilişkin bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur (Banque Centrale De Djibuti, 2019: 33; Demirel ve diğerleri, 2021: 604).

5.3. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Aktif Karlılık Oranları

Tablo 3. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Aktif Karlılık Oranları

Ülkeler	2018 YILI	2019 YILI
Türkiye	1.45	1.16
Cibuti	0.9	1.1

Kaynak: <https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=47>, Banque Centrale De

Djibuti, 2019: 33

Tablo 3 incelendiği zaman iki ülke bankalarının aktif karlılık oranlarının eksi değerlere düştüğü dönemler olmakla beraber, genel olarak Türkiye'deki bankaların aktif karlılık oranlarının Cibuti bankalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bankacılık sektörünün güçlü yönlerini gösteren diğer bir unsur ise özkaynak karlılık oranıdır. Türkiye ve Cibuti bankalarının özkaynak karlılık oranlarına ilişkin bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur (Banque Centrale De Djibuti, 2019: 33; Demirel ve diğerleri, 2021: 604)

5.4. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Özkaynak Karlılık Oranları

Tablo 4. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Özkaynak Karlılık Oranları

Ülkeler	2018 YILI	2019 YILI
Türkiye	14.83	11.48
Cibuti	14.2	17.7

Kaynak: <https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=47>, Banque Centrale De Djibuti, 2019:

33

Türk ve Cibuti bankalarının özkaynak kârlılık oranlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, Türk bankalarındaki özkaynak kârlılık oranının Cibuti bankalarındaki değerlerle orantılı olmadığı ortaya çıkıyor. Ayrıca azami özkaynak kârlılığı seviyeleri değerlendirilirken Cibuti bankalarının özkaynak kârlılığına dikkat çekilmektedir. Türk bankalarının getirisinden daha yüksek

Bankacılık sektöründe bir diğer önemli finansal gösterge de sorunlu kredi oranıdır. Türkiye ve Cibuti'deki bankalardaki sorunlu kredi oranlarına ilişkin sonuçlar Tablo 5'te sunulmaktadır (Central Bank of Cibuti, 2019: 38; BDDK, 2020: 14).

5.5. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Takipteki Kredi Oranları

Tablo 5. Türkiye ve Cibuti Bankalarının Takipteki Kredi Oranları

Ülkeler	2018 YILI	2019 YILI
Türkiye	3.87	5.36

130

Cibuti	10.20	13.50
--------	-------	-------

Kaynak: <https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=47>, Banque Centrale De

Djibuti, 2019: 33

Tablo 5'te yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman Türkiye'de takibe düşen kredi oranının Cibuti bankalarından daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de bireysel ve kurumsal kredi ödemelerinin Cibuti bankaları müşterine kıyasla daha fazla ödendiği söylenebilir

5.6. Türkiye ve Cibuti Bankaları ATM Sayısı Karşılaştırması

Tablo 6. Türkiye ve Cibuti Bankaları Atm Sayısı Karşılaştırması

Ülkeler	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI
Türkiye	42252	45767	48436	48530
Cibuti	43	53	62	80

Kaynak: Banque Centrale De Djibuti 2017 ve <https://bkm.com.tr/pos-atm-kart-sayilari/>

Tablo 6 da Cibuti banka ATM sayısının son üç yılda arttığı görülmektedir. Cibuti kapsam ve müşteri hizmetlerine erişim açısından önemli ilerleme kaydetmiştir. Böylece, Banka ATM'lerinin payı artmıştır. Bu, durum ATM'ler açısından Cibuti bankalarının gelişmesine rağmen, Cibuti bankalarının ATM'lerinin kapsamının iyileştirilmesinde müşteri hizmetlerine önemli katkısını yansıtmaktadır, ancak yine de Cibuti Bankaları Türkiye'ye kıyasla ATM sayısı açısından yetersizdir. Cibuti bankaları, Türk bankalarına göre ATM sayısı açısından çok daha az ve teknolojik gelişmişlik olarak geri olmasına rağmen, ATM artış hızı açısından daha iyi performans göstermektedir.

6. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE CİBUTİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SWOT ANALİZ YÖNTEMİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

6.1. SWOT Analiz Yöntemi

SWOT sözcüğü bir kısaltma olmakla beraber güçlü yönler (Strengths), zayıf yönler (Weaknesses), fırsatlar (Opportunities), tehditler (Threats) sözcüklerinin baş harflerinden meydana gelmektedir (Küçüksüleymanoğlu, 2007: 4). Güçlü yönler ve zayıf yönler kurumun iç dünyasını ifade ederken, fırsat ve tehditler ise dış dünyaya yansıtan ve bundan etkilenen durumları anlatmaktadır (Acar, 2007: 33). Kurumun iç ve dış dünyasını ve bunlardan ne seviyede etkilendiğini ifade eden önemli bir analiz metodu olan SWOT analizi stratejik planlar dahilinde de kullanılmaktadır (Küp, 2011: 21). Ayrıca iş hayatında kabul edilip daha sonra diğer çevrelerin de uygulaması kapsamına giren SWOT analizi tekniği yaşamın içine de alınabilir. Kimi zaman yaşamı önemli düzeyde etkileyecek kararlar vermek durumunda kalınabilir. Söz konusu kararları netleştirmeden önce bu kararın yarattığı tehdit ve fırsatları, güçlü ve zayıf yönleri tespit edilirse kararı vermek daha da kolaylaşır. Bu sayede karar süreci sonrası da pişmanlık minimum düzeye inebilir (Özdemir, 2019: 37). Kurumlar için stratejik planlarda yararlı bir analiz metodu olarak nitelendirilen SWOT analizi bazı analizlere katkı sağlamak için de tercih edilebilmektedir ve SWOT analizinin yararlı olduğu diğer analizleri şu şekilde ifade etmek olanaklıdır;

Müşteri potansiyelinin analizi

Örgüt içi analiz

Personel analizi

Paydaşların analizi

Çevresel faktörlerin ele alınması

Uygulanmakta olan yasal sistemin ele alınması

Hükümetin izlemiş olduğu yolun ele alınması

Ürün ve hizmet sağlanan noktaların verimliliğinin ele alınması

Pazarın değerlendirilmesi (Karaman, 2011: 47).

İç ve dış dünyayı dikkate alarak güçlü boyutlardan ve fırsatlardan maksimum seviyede yarar sağlamak; zayıf yönleri ve tehditleri ise kuruma yansıtacak en az düzeye çekmektir (Şahin, 2013: 27). SWOT analizi geliştirilirken, öncelikle firmaların bağımsız şekilde yaşamadıkları düşünülerek çevreyle olan etkileşimleri irdelenmiş, her firmanın kendine göre amaçları olduğu göz önünde bulundurularak mevcut çevrede firmayı diğerlerinden ayıran noktaların gruplandırılması yapılmaktadır (Efeoğlu ve diğerleri, 2009: 27). Bu gruplandırma sonucu firmaların güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri şeklinde bölümler hazırlanmıştır. Hazırlanan bu bölümlerden güçlü ve zayıf yönler iç faktörlerden kaynaklanırken; fırsatlar ve tehditler ise dış faktörlerden etkilenmektedir (Özdemir, 2019: 37).

6.2. Türk Bankacılık Sektörü ile Cibuti Bankacılık Sektörünün İle Karşılaştırılması

Tablo 7. Türk Bankacılık Sektörü ile Cibuti Bankacılık Sektörünün Karşılaştırılması

	Türk Bankacılık Sektörü	Cibuti Bankacılık Sektörü
Güçlü Yönleri	Banka ve şube sayısı ile çalışan sayısı fazladır. Mevduat oranı yüksektir. Sermaye yeterliği yüksektir. Karlılık ve büyüme hızı yüksektir. Menkul portföyü yüksektir.	Gelişmekte olan ülke statüsünde bulunması. Liman ülkesi olması nedeniyle bölge ticaretinde söz sahibi olabilecek bir pozisyonda bulunması. Kriz ortamında iflastan kurtulabilecek bir yapıya sahip olması.
Zayıf Yönleri	Uzun süreli makroekonomik tahminlerde bulunamama. Politik ve iktisadi değişimlerin sürekli olarak farklılaşması. Borç ödemelerine karşı güçlü bir yatırım imkânı bulamama. Kayıt dışı ekonominin yüksek olması.	Banka ve şube sayısı ile banka personeli sayısı düşüktür. Mevduat oranı düşüktür.

Fırsatlar	Genç nüfusun yüksek olması nedeniyle yabancı yatırımcıların dikkatini çekmesi. Hükümetler tarafından açıklanan büyüme paketlerinin yabancı yatırımcıyı ülkeye çekmesi. Yatırım teşvik planlarının sürekli uygulanmaya çalışılması.	Bölgenin özellikle liman kenti olması nedeniyle Afrika ticaretinde önemli bir konuma sahip olması. Farklı bankacılık işlemlerinden (finansal kiralama finansmanı, varlık yönetimi, kurumsal, hisse senedi komisyonculuğu) gelir elde etme potansiyeline sahip olunması.
Tehditler	Yüksek ve kısa vadeli dış borçlar. Aracılık ve kaynak maliyetlerinin yüksekliği. Yurt içi tasarrufların düşük düzeyde olması. Spekülatif para hareketlerinin fazla olması.	Operasyonel verimsizlik ve bankacılık sektöründe çalıştırılan personelin yüksek maliyetli olması. Likidite eksikliği sorununun çözülmemesi.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cibuti’de son yıllarda bankacılık alanında atılan ve bankacılık sektörünün gelişmesine katkı sağlayan uygulamaların başında bankacılıkta serbestleşmeye gidilmesi gelmektedir. Dünya da az gelişimi ve gelişmekte olan birçok ülkede son yıllarda bankacılık sektöründe değişim görüldüğü bilinmekte olup, Türkiye’de bankacılık sektörünün gelişmesi için yapılan serbestleşme çalışmalarının 1980-2000 yılları arasında yürütüldüğü görülmektedir. Bunun yanında 2001 krizinden sonra bankacılık ve ekonomi alanında yapılan reformlara ve yabancı sermayeli bankaların Türkiye’ye giriş yapmasına paralel olarak son yıllarda Türkiye’de bankacılık sektörünün geliştiği, işlem hacmi ve piyasa değeri olarak bankaların Cibuti bankalarından daha fazla gelişim kat ettiği göze çarpmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalarda Cibuti bankalarında mevduatların son yıllarda artış gösterdiği görülmekle beraber, insanların finansal araçlara erişimlerinin kısıtlı olması nedeniyle bankacılık işlemlerine fazla yönelmedikleri, bunun yanında

hesap ve işlem ücretlerinin yüksekliğinin insanların banka işlemleri yapmalarının önünde engel teşkil ettiği görülmektedir. Türkiye’de de son yıllara banka mevduatlarında ciddi bir artış meydana gelmekle beraber, Türkiye’de insanların bankacılık araçlarına erişim konusunda ciddi problemleri bulunmamaktadır. Bu nedenle hem bireysel hem de kurumsal açıdan Türkiye’de bankacılık hizmetlerinin oldukça gelişmiş olduğu görülmektedir. Literatürde konu ile ilgili yapılan araştırma bulguları ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

Cibuti’de bankacılık hizmetlerinin daha yaygın hale gelmesi ve insanların banka hizmetlerine daha kolay ulaşabilmeleri için banka şubeleri ve ATM sayılarının artırılmasına yönelik uygulamalara gidilebilir.

Cibuti’de bankalar arasında artan rekabet koşullarına paralel olarak hesap ve işlem ücretlerinde azalma meydana gelmiş olsa da sosyo-ekonomik statüsü düşük insanları söz konusu ücretler nedeniyle bankacılık işlemlerine yönelmedikleri görülmektedir. Bu noktada bankaların hem daha fazla müşteri kazanma hem de daha fazla ürün satma ve mevduat sayısını arttırmak amacıyla hesap ve işlem ücretlerini kaldırmaya yönelik uygulamalar yapması faydalı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Bankacılık sistemlerinin gelişmesi için bölgesel ve ulusal kalkınmanın sağlanması önemli bir yere sahiptir Buna karşılık Cibuti bankalarının bölgesel kalkınmayı sağlamak için özellikle KOBİ’lere verdikleri kredi miktarının düşük olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda Cibuti’de bankaların KOBİ’lere daha kolay ve fazla miktarda kredi vermelerine yönelik düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2007). *Yarı resmi bir örgütte stratejik planlama uygulaması: Aydın Ticaret Odası örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Aslan, E. (2017). Türk bankacılık sisteminde aktif büyüklüğüne göre ilk yedi bankanın karlılık ve verimlilik açısından karşılaştırmalı analizi: 2003–2015 Dönemi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(34), 226-247.
- Ayanoğlu, Yıldız, Aydın, Karapınar, Figen, Zaif, Metin, Saraçoğlu, Rıdvan, Bayırlı, Adem, Altay, Hasan, Bal, (2013), *Bankaların Yönetimi ve Denetimi*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 2746.
- Banque Centrale De Djibuti. (2019). Rapport annuel: Supervision bancaire exercice. www.banque-centrale.dj Erişim tarihi: 20.05.2021
- BDDK. (2020). *Türk bankacılık sektörü temel göstergeleri*. Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Bulut, K. (2015). Türkiye’de Bankacılık Sektörü’nün Finansal Yapısı ve Bu Yapının Müşteri Tercihine Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Coşkun, A. (2008). *Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, B. L., Koçyiğit, S. Ç., & Kevser, M. (2021). Makroekonomik değişkenler ve içsel faktörler ile bankaların finansal performansı arasındaki ilişki: türkiye için ampirik bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 598-611
- Demirguc-Kunt, A. & Klapper, L. (2012). *Financial Inclusion in Africa*. Policy Research Working Paper No. 6088, June
- Efeoğlu, İ., Ergün, B., Keleş, C., Sezgin, A., & Yakut, E. (2009). *Osmaniye ili SWOT analizi*. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Yayınları.

- Gülhan, Ü. (2009). *Bankacılık sektöründe kârlılığı etkileyen faktörler: Türk bankacılık sektörüne yönelik bir uygulama*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Hannig, A. & Jansen, S. (2010). *Financial Inclusion and Financial Stability: Current Policy Issues*, Asian Development Bank Institute, Working Paper No. 259 (December)
- IMF. (2016). *Djibouti: Selected issues*. International Monetary Fund: Washington, D.C.
- İmren, C. (2018). *Ülkemizde Bulunan banka çeşitleri nelerdir?*
<https://bilgihanem.com/ulkemizde-bulunan-banka-cesitleri-nelerdir/> erişim tarihi: 10.11.2020.
- Karacaoğlan, Ç. (2011). *Yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık sektörüne girişi*. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Karadeniz, E., & İskenderoğlu, Ö. (2011). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören turizm işletmelerinin aktif karlılığını etkileyen değişkenlerin analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 65-75.
- Karaman, A. E. (2011). *Üniversitelerin stratejik planlarındaki SWOT analizleri*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Karapınar, A. (2013). *Bankaların yönetimi ve denetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koyuncu, C., & Şahan, D. (2011). Türkiye'de yabancı bankaların varlığının yatırım ve GSMH üzerindeki etkisinin analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 259-270.
- Küp, H. F. (2011). *Stratejik planlama süreci ve küçük ve orta ölçekli işletmelerde yaşanan sorunların stratejik planlama ile çözülmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özdemir, D. (2019). *Eğitimde stratejik plan SWOT analizi: Türkiye'deki devlet üniversitelerinin SWOT analizlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Sarıkale, H., & Kayahan, C. (2019). Türk bankacılık sektörünün aktif yapısındaki değişim ve gelişimler. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 21(1), 209-222.
- Sönmez, A.K.K. (2014). *Türkiye'de yabancı sermayeli bankaların gelişimi ve yabancı sermayeli altı bankanın özsermayeye serbest nakit akımları yöntemi ile değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, A. E. (2013). Okullarda stratejik planlamanın önemli bir aracı: SWOT analizi. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*, 21, 25-32.
- TBB. (2021a). Gruplar bazında banka ve banka sayıları. https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp
Erişim tarihi: 20.05.2021
- TBB. (2021b). *Türkiye'de bankacılık sistemi banka grupları bazında sermaye yapısı*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği.
- Ünalın, N. (2016). *Ülkemizde Bulunan Banka Çeşitleri Nelerdir?*. <https://paratic.com/ulkemizde-bulunan-banka-cesitleri-nelerdir/>
erişim tarihi: 10 11.2020.
- Turgut. M.(2015) Global Finansal Krizler ve IMF Eksenli Yapılanmada Türkiye. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 15 (29), 144-158
- Turgut, M.(2021) *Türkiye'de Finansal Serbestleşme Sonrası Yaşanan Ekonomik Gelişmeler*, Gece Kitaplığı Yayınevi ,Mayıs 2021.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. *Academic Review of Economics & Administrative Sciences*, 9(2), 107-117.